

MALTA

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI**

**MAGISTRAT DR.
PAUL COPPINI**

Seduta tal-11 ta' Ottubru, 2006

Citazzjoni Numru. 3/2002/2

Victor u Antonia konjuġi Tabone,
U b'degriet tat-3 ta' Marzu 2006
il-ġudizzju ġie trasfuż f'isem l-aħwa
John u Frank aħwa Tabone minflok
Antonia Tabone li mietet fil-mori tal-kawża .

VS

Gino u Rita konjuġi Cini .

Il-Qorti ,

Rat iċ-ċitazzjoni li permezz tagħha l-atturi, wara li
ppremettew:

Illi l-atturi huma l-proprjetarji u fil-pussess ta' porzjon mill-
art magħrufa "Ta' Fejn il-Ġibjun" sive "Ta' l-Għasri" fil-limiti
ta' Żebbuġ, Għawdex bil-kejl ta' ċirka siegħ u nofs pari
għal mitejn u wieħed u tmenin metri kwadri (281 mk.) li
tmiss mill-majjstral ma' beni ta' Ġużepp Cini, Ivant mal-

Kopja Informali ta' Sentenza

wied u minn nofs inhar ma' beni ta' l-eredi ta' Carmelo Cini ;

Illi għal din l-art tagħhom l-atturi jidhlu minn fuq l-art li tappartjeni lill-eredi ta' Carmelo Cini u li hija fil-pussess tal-konvenuti ;

Illi riċentement, u cioè' mill-bidu ta' Novembru tas-sena elfejn u wieħed (2001) lil hawn, il-konvenuti ppretendew li jostakolaw dan l-aċċess billi l-ewwel imblokkaw id-daħla li mit-triq tagħti għal dan ir-raba u wara ffurmaw fetħa idjaq minn dik ta' qabel li minnha kienu jeżerċitaw l-aċċess tagħhom u hallew il-parti mir-raba minn fejn jiġi eżerċitat l-aċċess ostakolata bi kwantita' ta' ġebel ;

Illi l-aġir tal-konvenuti jikkostitwixxi molestja tal-pussess ta' l-atturi fid-drittijiet tagħhom ;

Illi l-atturi jridu li jiġu miżmuma f'dan il-pussess ai termini ta' l-artikolu 534 tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta .

Talbu lill-konvenuti jgħidu għaliex m'għandhiex din il-Qorti :

1. Tiddikjara u tiddeċidi li l-aġir tal-konvenuti jikkostitwixxi molestja tal-pussess tagħhom .
2. Konsegwentement tordna lill-konvenuti sabiex fi żmien qasir u perentorju li jiġi lilhom prefiss minn din l-Onorabbli Qorti huma jneħħu x-xogħol kollu minnhom magħmul u jirripristinaw l-aċċess għat-triq għal dak li kien qabel Novembru 2001 .
3. Tawtorizza lill-atturi sabiex fin-nuqqas da parti tal-konvenuti huma jagħmlu l-istess xogħlijiet a spejjeż tal-konvenuti .
4. Tinibixxi lill-konvenuti milli personalment jew permezz ta' terzi bi kwalunkwe mod jidhlu jew jagħmlu xi xogħlijiet fl-aċċess imsemmi bi vjolazzjoni tal-jeddijiet ta' l-atturi .

Kopja Informali ta' Sentenza

Bl-ispejjeż inklużi dawk tal-ittri interpellatorji tas-7 ta' Diċembru 2001 u tal-11 ta' Jannar 2002 u tal-ittra uffiċjali spedita fis-27 ta' Novembru 2001 .

Il-konvenuti huma m'harrka għas-subizzjoni li għaliha minn issa qegħdin jiġu ngunti .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-atturi kkonfermata bil-gurament ta' l-atturi .

Rat in-nota ta' l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti li eċċepew illi :

1. Illi l-atturi m'għandhom l-ebda dritt ta' passagġ għar-raba tagħhom magħrufa bħala "Ta' Fejn il-Ġibjun" limiti taż-Żebbuġ, Għawdex minn fuq ir-raba tal-konvenuti ;

2. Illi l-atturi għandhom jgħaddu għar-raba tagħhom minn trejqa ossija passagġ pubbliku li jwassal eżatt sar-raba tagħhom u dan kif jiġi dettaljatament ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża ;

3. Illi għalhekk il-konvenuti ma kkostitwixxew l-ebda molestja fil-konfront tal-konvenuti ;

4. Salvi eċċezzjonijiet oħra fid-dritt u fil-fatt .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-istess konvenuti maħlufa minn Rita Cini .

Rat il-verbal tagħha tas-17 ta' Mejju 2006 fejn il-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza .

Rat in-noti ta' l-osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti .

Ikkunsidrat :

Illi permezz ta' din il-kawża l-atturi qed ifittxu li jiġu mantnuti fil-pussess ta' dritt ta' passagġ li huma jgħidu li għandhom minn fuq l-art tal-konvenuti deskritta fiċ-ċitazzjoni, wara li allegatament ġew immolestati f'dan il-

Kopja Informali ta' Sentenza

pussess permezz ta' xogħlijiet imwettqa fl-istess art mill-konvenuti . Il-konvenuti jiċċdu li l-atturi għandhom jew qatt gawdew xi dritt ta' passaġġ minn fuq l-art tagħhom u għalhekk lanqas setgħu immolestawhom fit-tgawdija ta' ebda dritt .

Dwar l-iskop ta' l-azzjonijiet possessorji r-**Ricci** jispjega illi :

“il possesso e' costituito da una condizione di fatto che la legge, nell'interesse dell'ordine sociale, vuole sia rispettata . Nell'intento di assicurare questo rispetto, essa accorda l'esercizio delle azioni possessorie, il cui scopo e' appunto quello di conservare o di ristabilire una condizione di fatto che esige rispetto.” (Corso Teorico-Pratico di Diritto Civile. vol. V # 92) .

Dawn l-azzjonijiet possessorji taħt il-Kodiċi Ċivili tagħna huma tnejn u cioè' :

(i) l-azzjoni sabiex il-pussessur jinżamm fil-pussess f'każ ta' molestja (art. 534) ; u

(ii) l-azzjoni għar-radd tal-pussess f'każ ta' spoll (art. 535) .

Fl-ewwel każ l-attur li jkun ġie disturbat fil-pussess jitlob li ma jibqgħax jiġi mfixkel fit-tgawdija tiegħu tal-ħaġa . Fit-tieni każ jitlob li jerġa' jitqiegħed fl-istat li kien qabel ma ġie mneżża bi vjolenza jew bil-moħbi minn dak il-pussess . Il-**Borsari** hekk ifissir id-distinzjoni bejn iż-żewġ azzjonijiet :

“Chi e' molestato nel possesso puo' chiedere la manutenzione e chi e' stato spogliato del possesso puo' chiedere la reintegrazione : in quel caso il possesso si ritiene quantunque intorbidato dalla molestia, in questo il possesso e' perduto.” (Comm. Cod. Civ. Vol. II # 1186) .

F'sentenza tal-Qorti ta' l-Appell fil-kawża fl-ismijiet : **“Grace Agius v. Angiolina Cutajar** (Kollez. XLIII. I. 97), insibu din id-definizzjoni klassika ta' l-elementi ta' l-azzjoni

possessorja tal-manutenzjoni : “*Sabiex din l-azzjoni tista' tirnexxi jeħtieġ li jirrikorru erba' elementi, u cioè*” :

(a) *I-attur irid jipprova li l-azzjoni tiegħu tirrigwarda oġġett immobbli jew universalita' ta' ħwejjeġ mobbli ;*

(b) *li huwa jinsab fil-pussess ta' liema xorta jkun, tal-ħaġa,*

(c) *li jkun ġie mmolestat f'dan il-pussess, u*

(d) *li l-azzjoni tkun ġiet eżercitata fi żmien sena mill-molestja .*

*Inoltre, skond il-liġi, il-pussess irid ikun fis-sens tad-definizzjoni mogħtija mill-artikolu 524 tal-Kodiċi Ċivili (Kap. 16) . Huwa għalhekk indifferenti jekk il-pussess kienx legittimu jew illegittimu, in buona fede jew in mala fede u jekk ikollux bħala oġġett id-detenzjoni tal-ħaġa korporali jew it-tgawdija ta' xi jedd, basta li dik id-detenzjoni u dik it-tgawdija tkun “*animo domini*” . Jiżdied ukoll illi kwantu għall-molestja, din tista' tikkonsisti fi kwalunkwe att ġuridiku jew fatt materjali li jikkostitwixxi jew jimplika pretensjoni kuntrarja għall-pussess ta' ħaddiehor” . (ara ukoll **Michele Azzopardi v Giuseppe Farrugia** - Kollez. XXVII. I. 622) .*

Fil-kawża tagħhom l-atturi jitolbu wkoll illi x-xogħlijiet magħmula mill-konvenuti, u li bihom jgħidu li ostakolawhom dan id-dritt ta' passagġ, jiġu mneħħija . Għar-rigward tal-kwistjoni jekk f'kawża ta' manutenzjoni, kif għandna fil-każ in eżami, tistax tintalab ir-reintegrazzjoni bħal ma jsir f'waħda ta' spoll, ir-**Ricci** jgħid illi :

“Coll'azione in manutenzione si chiede la conservazione o il mantenimento dello stato di fatto in cui il possessore si trova; e poiche' la condizione attuale di cose non puo' mantenersi se non a patto che la turbativa cessi, quindi e' che nella domanda di manutenzione in possesso si

contiene implicita e come consequenziale l'altra d'inibizione al turbatore di proseguire nell'opera o nel fatto molesto da lui intrapreso

E sifatta inibizione puo' riuscire qualche volta insufficiente a raggiungere lo scopo; imperocche', supposto che il fatto turbativo abbia prodotto variazione nello stato materiale della cosa o nel modo con cui si possedeva, e' evidente che il mantenimento della condizione di fatto in cui il possessore si trova non si ottiene se non restituendo le cose nel primiero loro stato." (op. cit. # 96).

Hekk naraw per eżempju li fis-sentenza tagħha tat-13 ta' Mejju 1991 f'kawża simili ta' manutenzjoni fil-pussess fl-ismijet : "**Michele Calleja v. Emanuela Cassar et.**", li ġiet ukoll ikkonfermata fl-Appell, il-Qorti laqgħet, fost oħrajn, it-talba ta' l-attur sabiex il-konvenuti jiġu kkundannati " ... jagħmlu dal li hu neċessarju sabiex il-passaġġ imsemmi fiċ-ċitazzjoni jerġa' jitqiegħed fl-istat originali tiegħu li kien fis-sajf tas-sena 1978" (Kollez. Vol. LXXVIII. II 358) . Huwa evidenti għalhekk illi anke f'kawża bħal dik iġġentata mill-atturi, it-talba għar-reintegrazzjoni fl-istat originali hija permessa, anzi kif qal ir-Ricci fil-bran ċitat, xi kultant anke indispensabbli biex l-attur jerġa' jiġi fit-tgawdija li kien fiha originarjament .

Niġu għalhekk sabiex naraw jekk jeżistux fil-każ in eżami, l-elementi meħtieġa sabiex tirnexxi kawża bħal din . Ġara illi f'Novembru tas-sena 2001 il-Gvern kien qed jagħmel xogħlijiet ta' rikostruzzjoni tat-triq illi miż-Żebbuġ tiegħu għall-Għasri . Fil-kors ta' dawn ix-xogħlijiet, il-ħajt tas-sejjeħ li kien jifred l-għalqa tal-konvenuti mit-triq, inbidel b'wieħed tal-kantun . Pero' għal xi raġuni jew oħra selħa li kien hemm qabel f'dan il-ħajt tas-sejjeħ ma tħallietx meta sar il-ħajt il-ġdid¹ . L-atturi pprotestaw dwar dan mal-konvenuti, għax sostnew illi b'hekk kien ingħalqilhom l-aċċess illi huma kellhom minn fuq l-għalqa tal-konvenuti għall-għalqa tagħhom² . Il-konvenuti wieġbu li kienu ser jerġgħu jiftħu din is-selħa, imma għall-ħtiġijiet tagħhom biss u mhux ukoll għall-atturi . Huma sostnew illi dawn

¹ Ara ritratti Dokti. VT 9 u VT 10 a fol. 24 .

² ara kopja ta' ittra uffiċċjali esebta bħala Dok. VT. 5 a fol. 20 .

qatt ma kellhom dritt ta' passagġ minn fuq ir-raba tagħhom, u l-aċċess għar-raba ta' l-atturi kien minn ġo triq illi tgħaddi minn taħt mina u tiġi tmiss mal-għalqa ta' l-atturi minn naħa tal-lvant³. Wara li reġgħet infetħet din is-selħa, kif qalu li kienu ser jagħmlu l-konvenuti, l-atturi xorta waħda ma setgħux jgħaddu minn hemm biex jidhlu fl-għalqa tagħhom, għax sabu l-passagġ tagħhom ostakolat b'terrapien li l-konvenuti kienu poġġew quddiem din is-selħa⁴. Reġgħu pprotestaw mal-konvenuti dwar dan,⁵ u billi dawn baqgħu jinsistu fuq il-pożizzjoni tagħhom u ma neħhewx it-terrapien li kienu qegħdu fl-għalqa tagħhom, l-atturi pprocedew bil-kawża preżenti.

Fid-depożizzjoni tagħhom l-atturi u ż-żewġ uliedhom sostnew illi l-passagġ għar-raba tagħhom, illi tiġi fuq in-naħa tat-tramunatana tar-raba tal-konvenuti, u tmiss magħha, minn dejjem kien mis-selħa li kien hemm fil-ħajt li jifred l-għalqa tal-konvenuti mit-triq. Tant hu hekk illi meta missier il-konvenut Gino Cini ġie biex jibni kamra fl-għalqa tiegħu, kien ħalla vojt ta' xi tliet piedi bejn il-ħajt tas-sejjeħ ta' l-għalqa ta' terzi fuq in-naħa tal-punent u l-ħajt ta' din il-kamra, appuntu sabiex l-atturi jkollhom passagġ minn hemm għall-għalqa tagħhom⁶. Maria Antonia Cini li għandha raba fl-inħawi, ikkonfermat illi l-attur kien jidhul minn din is-selħa u jgħaddi minn fuq l-art tal-konvenuti sabiex jaċċedi għar-raba tiegħu⁷.

Minn naħa l-oħra l-konvenuti nnegaw għal kollox illi l-atturi kienu jgħaddu minn fuq ir-raba tagħhom sabiex jidhlu fl-għalqa tagħhom, u sostnew illi l-aċċess ta' l-atturi kien minn triq ossia passagġ illi kien hemm ma' ġemb l-għalqa ta' l-istess atturi fuq in-naħa tal-lvant u li kont tidhul għaliha minn taħt mina li kienet tgħaddi taħt it-triq prinċipali. Minkejja illi l-atturi jallegaw illi qabel ma saru x-xogħlijiet reċenti, ma kienx possibbli tgħaddi minn din it-triq, billi

³ Dok. VT. 6 a fol. 21 u ritratti Dok. VT. 12 a fol. 25 u GC. 1 a fol. 48 .

⁴ Dok. VT 11 a fol. 25 .

⁵ Dokti. VT. 7 u VT. 8 a fol. 22, 23 .

⁶ ara affidavits ta' Victor Tabone a fol. 15 - 17 tal-process; ta' Antonia Tabone a fol. 27-28; ta' John Tabone a fol. 29 - 30; u ta' Frank Tabone a fol. 31 - 32; u ritratti Dokt. VT. 1 u VT. 2 a fol. 18, u Dokti. VT.1 u VT. 2 a fol. 124 .

⁷ ara affidavit tagħha a fol. 33 .

minn hemm kien jgħaddi l-wied u kien hemm ħafna ġebel u speċjalment wara x-xita kien ikun hemm ħafna ilma, huma pproduċew xhud indipendenti illi għandu raba fl-inħawi u li kkonferma illi l-aċċess għar-raba tiegħu huwa proprju minn dan il-passaġġ ta' taħt il-mina⁸. Sostnew ukoll illi l-kamra fl-għalqa tagħhom ma kienitx inbriet tmiss mal-ħajt biex tiġi evitata l-umditat' u mhux biex jitħalla xi passaġġ għall-atturi. Terġa' proprju fil-parti fejn l-atturi jallegaw illi għandhom dan il-passaġġ, hemm bir u sagra tal-langas. In kontro-eżami x-xhud Maria Antonia Cini spjegat illi għalkemm kienet tara l-attur jgħaddi minn fuq ir-raba tal-konvenuti, dan ma kienx ikun minn xi passaġġ partikolari, imma minn nofs l-għalqa⁹.

Billi l-kawża preżenti hija waħda possessorja, din il-Qorti ma hix tenuta tiddeċidi dwar l-eżistenza o meno ta' dritt ta' passaġġ ta' l-atturi minn fuq ir-raba tal-konvenuti, imma sempliċement illi huma, fiż-żmien illi saret il-kawża, kellhom il-**pussess** ta' dan il-passaġġ. Pero', kif rajna fil-ġurisprudenza hawn fuq iċċitata, a differenza ta' kawża ta' spoll, dan il-pussess, f'kawża ta' manutenzjoni, huwa kwalifikat, għax irid ikun *animo domini*. Sabiex jirnexxu fit-talbiet tagħhom, l-atturi huma għalhekk fid-dover illi jippruvaw dan it-tip ta' pussess u xejn inqas. Minn dak li rriżulta mill-provi prodotti f'din il-kawża, il-Qorti mhix konvinta illi l-aċċess illi l-atturi kienu qegħdin jagħmlu minn fuq ir-raba tal-konvenuti ma kienx qed isir b'mera tolleranza. Il-fatt illi anke qabel ma tqiegħed it-terrapien fl-għalqa tal-konvenuti, kien ġia hemm diversi ostakoli oħra għat-tgawdija ta' dan il-passaġġ, sew bis-siġra tal-langas eżattament minn fejn l-atturi jikkontendu illi kellhom jgħaddu, kif ukoll bl-eżistenza tal-bir, ukoll fejn kellu jgħaddi dan il-passaġġ. Dan kollu jispjega dak illi xehdet Maria Antonia Cini fis-sens illi l-attur kien jgħaddi minn nofs l-għalqa tal-konvenuti biex jaċċedi għar-raba tiegħu u mhux minn fuq xi passaġġ partikolari.

Barra minn hekk hemm impediment ieħor għaliex ma tistax tirnexxi din il-kawża. L-*actio manutentionis* trid issir

⁸ ara xhieda ta' Thomas Casha a fol. 111

⁹ ara depożizzjoni tagħha a fol. 63.

Kopja Informali ta' Sentenza

fi żmien sena mill-allegata molestja . Issa fil-każ in eżami, rriżulta illi s-selħa tassew ġiet imblokkata ftit xhur biss qabel ma ġiet intavolata l-kawża . Imma mhux kontestat illi x-xogħlijiet saru minn kuntratturi inkarigati mill-Gvern u mhux mill-konvenuti . L-unika molestja illi tista' tiġi attribwita lill-konvenuti, hija dik tat-tfiegħ tat-terapien proprju quddiem fejn kien hemm is-selħa qabel ma saru x-xogħlijiet mill-Gvern. Imma kif xehed il-konvenut Gino Cini, u fuq dan ma ġie kontradett minn ħadd, it-terapien kien ilu li xeħtu fl-għalqa tiegħu xi sentejn qabel ma saret il-kawża, fl-okkażjoni li kien qed jaħdem f'xi *farmhouse*, u bil-ħsieb li jirranġa l-ħajt tas-sejjeħ li kien hemm qabel ma nbena dak ġdid tal-kantun mill-Gvern .

Għaldaqstant, billi l-atturi ma rnexxielhomx jippruvaw ta' l-inqas żewġ elementi ta' l-*actio manutentionis*, u ċioe' dak tal-pussess *animo domini* u dak taż-żmien, din il-kawża ma tistax tirnexxi .

Għal dawn il-motivi, tiddeċidi l-kawża billi, filwaqt illi tilqa' l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti, tiċħad it-talbiet attriċi bl-ispejjeż kontra l-atturi .

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----